BROEDVOGELINVENTARISATIE "MIKWEL" 1984 EN 1985.

door: C.C.Heidweiller-Bert
C.K.H.Heidweiller

INleiding en doel van het onderzoek (1984)

In 1984 is een begin gemaakt met een meerjarig avifaunistisch onderzoek van een ca. 25 ha groot terrein gelegen in de AMsterdamse Waterleidingduinen, nabij de ingang Vogelenzang, ten noorden van de Pannelanderweg.
Dit terrein is sterk gecodeerd, waarschijnlijk het meest onder invloed van intensieve recreatie.
Herstel wordt verwacht na inrasteren.
Doel van het onderzoek is nu om na te gaan hoe de broedvogelstand door deze beheersmaatregel beinvloed wordt.
Gehoopt wordt dat ook andere biologische facetten onderzocht zullen worden.

Topografie (1984)

De "Berg van Mikwel" is een deel van een keten van hoge binnenduinen, gevormd in de 12e en 13e eeuw, op ongeveer 4 km vanaf de kust. De hoogste top ligt plm. 25 m boven N.A.P. en is ongeveer het middelpunt van het onderzochte gebied, dat begrensd wordt als volgt: in het zuidwesten door de Pannelanderweg, in het zuidoosten door het Verlengde Oosterkanaal, en in het noorden door een ruiterpa
De hellingen en voet van de berg zijn beplant met vnl. eik (20-25 m hoog).
De meer hogergelegen delen zijn vnl. bezet met Grauwe Abeel (enkele meters hoog)
Het eikenbos bestaat meestal uit 80% eik. De overige soorten zijn: Populier, Meidoorn, Zuurbes, Beuk, Kastanje, Esdoorn, Accasia.
De kruidlaag bestaat uit Hondsdraf. In het westelijk deel ook Valse Salie; verder uiteraard Brandnetel en nabij de Varenlaan ook Adelaarsvaren. De aanwezigheid van deze soort zou kunnen wijzen op niet ondergestoven delen van een oude strandwal. Veel mossen komen in het gebied van de Grauwe Abeel voor. Westelijk van de top van de berg groeit veel Duindoorn, waartussen Egelantier, Meidoorn, Vlier en meer noordelijk ook Kruipwilg. In het westelijk bos (Achterste Panneland) komt óók de Berk voor.
Door het gebied lopen veel sluippaden. Buiten degene die op het kaartje zijn aangeduid zijn er nog veel stuifplekken en kale vlakten, duidelijk verband houdend met menselijke betreding.
Afgezien van de veelvuldig voorkomende vos zijn weinig zoogdieren waargenomen. Een enkele ree en damhert; betrekkelijk weinig konijnen.

Methode van onderzoek (1984)

Hoewel het onderzoek als meerjarig project bedoeld is, is niet aan alle "eisen" voldaan om als monitor project te kunnen gelden.
Het aantal bezoeken, de spreiding daarvan, het ontbreken van nachtelijke visites en ook het niet aanhouden van een vaste route zijn onvoldoende, als er schoolcijfers gegeven moeten worden.
Wat wel gedaan is, is het veldwerk noteren op een dagkaart en later de gegevens verwerken op soortkaarten. In het veld is alles genotæerd wat enige aanwijzing zou kunnen geven voor territoriumgedrag respectievelijk voortplantingsgedrag. Op grond daarvan is een besluit genomen t.a.v. de broedende soorten en aantallen daarvan.

Bezoekdata en weersgesteldheid (1984)

20 maart	10.45-12.30	0/8 bew.,heiig, wind NO. 3 à 4
25 maart	11.30-12.00	temp. 7° C, wind Z 3
10 april	6.00- 7.30	3/8 bew., 2° C (max.dagtemp.,8° C), windstil, langdurig te koud weer.
10 april	19.30-21.00	8° C, nevelig, dunne bew. NW 2
14 mei	8.50-11.15	0/8 bew., later 7/8 10° C-15° C, wind N-NW 4à5
21 mei	8.40-10.30	8/8, zwaarbew. na langdurige regen. Temp. 6-8° C, koud weer, wind NW 3
31 mei	5.00- 6.20	mist, temp. 10° C
31 mei	20.00-21.00	onbewolkt, zonnig, temp. 20° C.
19 juni	9.00-11-00	0/8 bew. temp. 18-20° C, wind 1 à 2.

Beschrijving per soort (1984)

Noot: voor de duidelijkheid zijn alle vogelnamen onderstreept. In het geval van broedvogels is de naam in hoofdletters vermeld.

Over de eerste helft van de Nederlandse Avifauna is weinig te melden. Enkele opmerkingen en aardige waarnemingen volgen hieronder.

Buizerd *Buteo buteo*

Een WILDE EEND werd op 14 mei opgestoten, waarna een nest met twee eieren gevonden werd. Nadien is hiervan niets meer teruggevonden.
Op 20 maart was het een schitterend gezicht om twee Buizerden en een Wespendief samen in één bel omhoog te zien schroeven. Op diezelfde dag was er veel trek naar het noorden van Kieviten.
De Fazant werd maar een enkele keer waargenomen. Leuk was, dat in de avond van 10 april een haan met veel misbaar uit een boom vloog.
Scholeksters waren in de tweede helft van mei luid en duidelijk aanwezig op het grote kale vlakke deel.

Er werd wel een poging tot broeden gedaan, maar de vogels werden kennelijk teveel gestoord.
De Wulp zouden we graag als broedvogel gezien hebben. Helaas bleven de waarnemingen beperkt tot 10 april ('s morgens en 's avonds): luid roepende, overvliegende exemplaren.
Hetzelfde geldt voor de Houtsnip op 10 april (vroeg en laat) en 31 mei ('s avonds). Eén keer werd een Houtsnip van de grond opgestoten.
De Holenduif werd slechts een enkele keer waargenomen en heeft helaas niet gebroed in dit terrein.
De Koekoek was wel regelmatig aanwezig, maar er zijn geen aanwijzingen gevonden dat een waardvogel het slachtoffer werd.
In de tweede helft van mei werd de Groene Specht een paar maal gesignaleerd.
De GROTE BONTE SPECHT was met twee broedparen vertegenwoordigd.
Trekkende Boomleeuweriken werden gesignaleerd op 25 maart.
Op 31 mei zong de Wielewaal (meerdere waarnemingen). We moeten in het najaar maar eens naar een eventueel nest uitzien.
Van de Kauw kan vermeld worden, dat enkele tientallen exemplaren begin juni een slaapplaats hadden gevonden.
Op het terrein zijn vier nesten van EKSTERS gevonden en vlak daarbuiten nog eens twee. Slechts één daarvan was duidelijk bewoond en voorzien van dak. Van de Vlaamse Gaai zijn enkele verspreide meldingen, waarschijnlijk van fouragerende exemplaren.
De KOOLMEES werd de eerste soort die goed vertegenwoordigd was: 13 territoria.
De PIMPELMEES iets minder: 8 paartjes. Tenslotte heel verheugend een paartje GLANSKOP. De Staartmees, vroeger jaren broedend in het Achterste Panneland, werd waargenomen in het vroege voorjaar, maar kon niet als broedgeval aangemerkt worden. Op 14 mei werden 2 Staartmezen waargenomen, net even buiten ons gebied.
De BOOMKLEVER was zeer nadrukkelijk met één paar vertegenwoordigd.
Van de BOOMKRUIPER hebben we twee territoria vastgesteld.
WINTERKONING: drie territoria.
ROODBORST: vier territoria.
NACHTEGAAL: vier territoria.
GEKRAAGDE ROODSTAART: vier territoria.
De Tapuit hebben wij node gemist. Onvoldoende konijnenholen?
Het aantal MERELS viel wat tegen. Bij de ingang zat altijd een zingende man, maar meestal net buiten het onderzochte gebied. Binnen de begrenzing van het terrein hebben we met wat moeite twee territoria vastgesteld. Eén Zanglijster werd op 10 april waargenomen.
De ZWARTKOP was in ieder geval met twee broedparen vertegenwoordigd. Waarnemingen eind mei/ begin juni duiden op een mogelijk derde paar, maar zeker is dat niet. Van de FITIS hadden we ook hogere verwachtingen dan de vier territoria die onze excursies uiteindelijk hebben opgeleverd.
De HEGGEMUS was wat onduidelijk: op 20 en 25 maart maar één enkele waarneming: op 10 april in de ochtend vier zingende mannen op verschillende plaatsen; later nog enkele waarnemingen. We besluiten het maar op drie territoria te houden.

De SPREEUW houden we op twee broedparen. Hoewel Groenling, Kneu en Vink wel waargenomen zijn, denken we niet dat ze gebroed hebben in het onderzochte gebied.

Het overzicht van het aantal broedterritoria is aan het eind van het verslag vermeld.

In totaal werden 17 soorten met totaal 59 broedparen op 25 ha. binnenduin vastgesteld. Zelfs als we rekenen dat de helft van het aantal broedparen op plm. 10% van het totale oppervlak voorkomen geeft dit 10 broedvogels per ha., hetgeen weinig te noemen is.
De beste stukken zijn in de onmiddellijke nabijheid van de ingang Vogelenzang (hoek Pannelanderweg-Varenlaan) en de westelijke voet van de Berg van Mikwel (Achterste Panneland). Opvallend is dat in het stukje eikenbos aan de Pannelanderweg dat in de winter van 83/84 gedund is geen broedvogels voorkomen.
Dat in de N.O.hoek tussen Varenlaan en Verlengde Oosterkanaal slechts één Nachtegaal is aangetroffen zou te wijten kunnen zijn aan onvoldoende observatie in deze hoek.

INLEIDING. (1985)

Het inrasteren heeft in 1985 plaatsgevonden na het broedvogelonderzoek, zodat van een tweede "nul" situatie gesproken kan worden.

Om een aangesloten geheel te hebben met broedvogelonderzoek ten noorden van het onderhavige gebied is ons verzocht om het telgebied naar het westen toe uit te breiden tot het Nieuwkanaal. Ook in het noordoosten is een klein stukje toegevoegd.

Het onderzochte terrein is nu dus een 500 m. brede strook ten noord-noordoosten van de Pannelanderweg tussen Verlengde Oosterkanaal en Nieuwkanaal.
De totale oppervlakte is plm. 44 ha.

Topografie en vegetatie. (1985)

Verwezen wordt naar het verslag van 1984.
Het toegevoegde deel heeft eenzelfde karakteristiek als "De Berg van Mikwel": hoog droog binnenduin met aan de randen hoog opgaand hout, in dit geval dennenbos in het noorden langs de toevoersloot.
Dit toegevoegde deel is al enkele jaren ingerasterd.

Methode van onderzoek. (1985)

De gevolgde methodiek is gelijk aan die van 1984.
In verband met vakanties is 2 juni de laatste bezoekdatum geweest. Gehoopt was dat één van de toegevoegde "leerlingen" gedurende juni het onderzoek zou voortzetten. Dit is echter niet gelukt.
Toch zijn de resultaten o.i. voldoende voor meerjarig statistisch onderzoek.

Bezoekdata en weersgesteldheid. (1985)

3 maart ,	10.00-11.00	, zonnig,licht nevelig.
21 maart ,	10.15-12.05	, 0/8 bew. zonnig. Temp. 3° C. O.Z.O. 4à5 B,grond hard bevroren.
3 april ,	18.15-20.00	, 8/8 bew. Temp. 16° C. Z.O. 3à4 B.
5 april ,	8.15-10.15	, 8/8 bew. lichte regen, Z 2B. Temp. 14° C.
19 april ,	19.25-21.15	, 0/8 bew. zonnig aanv. Temp. 17° C. ZW 2à3 B.
24 april ,	9.30-12.30	, 1/8 bew. zonnig aanv. Temp. 6à7, NW 3 B.
27 april ,	6.10- 8.10	, Zwaarbew. Temp. 6° C. ZW 5à6 B.
30 april ,	19.30-20.15	
8 mei ,	8.45-11.25	, 8/8 bew. later zonnig. Temp. opl.v. 13° C tot 18° C. NW. 4 B.
16 mei ,	5.15- 7.10	, 0/8 bew. nevelig. Temp. 12°C. weinig wind.
2 juni ,	4.50- 6.30	, 0/8 bew. Temp. 12° C. NO 3à4 B.

Overzicht van broedterritoria. (1984 en 1985)

De vastgestelde broedterritoria zijn tabellarisch als volgt gerangschikt:

Kolom 25/1984 : de 25 ha. geteld in 1984,
Kolom 25/1985 : zelfde gebied in 1985,
Kolom 42/1985 : het totale gebied in 1985.

Broedvogelsoort	25/1984	25/1985	42/1985
Wilde Eend	1	-	-
Fazant	-	1	2
Houtduif	2	3	4
Gr.Bonte Specht	2	2	2
Ekster	1	2	3
Koolmees	13	12	15
Pimpelmees	8	5	8
Glanskop	1	1	2
Staartmees	-	1	3
Winterkoning	3	1	1
Boomklever	1	1	1
Boomkruiper	2	3	4
Roodborst	4	4	6
Nachtegaal	4	4	6
Gekr.Roodstaart	4	3	4
Merel	2	1	1
Zwartkop	2	1	2
Fitis	4	4	10
Tjiftjaf	-	2	2
Heggemus	3	-	1
Boompieper	-	-	1
Spreeuw	2	2	3
Vink	-	-	2
	59	53	83

Andere waarnemingen. (1985)

Scholekster	-op 27/4, 8/5, 16/5 en 2/6 2 alarmerende rondvliegend geen broedgeval kunnen vaststellen.
Wulp	-Overvliegend op 5, 24 en 27 april.
Houtsnip	-alleen op 24 april zien rondvliegen.
Holenduif	-op 24 en 27 april en 16 mei 1 ex. horen roepen.
Koekoek	-op 16 mei 2 ex. en 2/6 1 ex.
Groene Specht	-vele keren meestal alarmerend aanwezig.
Zwarte Specht	-in maart en april 2 ex. luidruchtig aanwezig bij nest; na 19 april verdwenen.
Boomleeuwerik	-1 doortrekker op 3 en 5 april.
Wielewaal	-op 16/5 op 2 plaatsen 1 ex. aanwezig; niet kunnen controleren op eventueel broedgeval.
Zwarte Kraai	-heel regelmatig overvliegend of aanwezig.
Kauw	-regelmatig 2 ex. aanwezig.
Vlaamse Gaai	-vaak aanwezig.
Tuinfluiter	-op 8 mei 3 doortrekkers.
Goudhaantje	-1 ex. fouragerend op 27 april.
Bonte Vliegenvanger	-op 16 mei 1 ex. aanwezig
Graspieper	-1 ex. aanwezig op 16/5.
Kneu	-door het hele gebied gesignaleerd.